

НАЦІОНАЛЬНА ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

DOI : 10.33274/2079-4819-2019-70-1-121-130

УДК 330.341.1:330.52

Бочарова Ю. Г.,
канд. екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: bocharova@donnuet.edu.ua
e-mail: chernega@donnuet.edu.ua

Чернега О. Б.,
д-р екон. наук,
професор

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ЄС В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ

UDC 330.341.1:330.52

Bocharova Yu. H.,
PhD in Economic
sciences,
Associate Professor
Chernega O. B.,
Grand PhD
in Economic sciences,
Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: bocharova@donnuet.edu.ua
e-mail: chernega@donnuet.edu.ua

COOPERATION OF UKRAINE AND THE EU IN INNOVATION SPHERE

***Мета** — дослідити інституційне підґрунтя та специфіку співробітництва України та ЄС в інноваційній сфері, визначити найбільш перспективні напрями, програми розвитку співробітництва України та ЄС в інноваційній сфері, ідентифікувати найбільш конкурентоспроможні українські інституції, що беруть участь у рамкових програмах ЄС.*

***Методи.** У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи та прийоми пізнання: теоретичне узагальнення і порівняння, аналіз і синтез, індукція та дедукція, групування та класифікація, моделювання.*

***Результати.** За результатами проведеного дослідження встановлено, що Україна співпрацює в науково-технічній сфері з більш ніж 25 країнами, у т. ч. Сполученим Королівством, Ізраїлем, Китаєм, США, Німеччиною, уклала більше 40 угод про науково-технічне співробітництво; основним стратегічним партнером країни в науково-технічній та інноваційній сфері виступають країни ЄС; на сьогодні створено інституційні передумови забезпечення розвитку співробітництва України та ЄС у науково-технічній та інноваційній сфері; одним із найголовніших інструментів розвитку співробітництва України та ЄС у зазначених сферах є рамкові програми; актуальний рівень співробітництва України з ЄС у інноваційній сфері залишається досить низьким, що зумовлено, здебільшого, низьким рівнем організаційної спроможності України брати участь у рамкових програмах ЄС, низьким рівнем конкурентоспроможності українських проєктних пропозицій, відсутністю розуміння стимулів участі в європейських програмах з боку українських науковців та інституцій. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання при розробленні стратегії розвитку та підвищення конкурентоспроможності інноваційної інфраструктури України.*

© Ю. Г. Бочарова, О. Б. Чернега, 2019

Ключові слова: інноваційна діяльність, співробітництво, ЄС, рамкові програми, Горизонт 2020.

Постанова проблеми. Інтернаціоналізація та інтеграція, поряд із модернізацією середовища, реконфігурацією та диверсифікацією структурних елементів функціональних складових інноваційної інфраструктури, є одними зі стратегічних пріоритетів розвитку інноваційної інфраструктури України. Така ситуація пояснюється цілим комплексом причин, однією з яких продовжує залишатися значна залежність інноваційного розвитку України від зовнішніх імпульсів. Так, незважаючи на те, що частка фінансування інноваційної діяльності українських промислових підприємств з боку іноземних інвесторів та за рахунок інших джерел зменшується з 36,6 % у 2008 р. до 4,4 % у 2016 р., вона залишається досить значною, порівняно з часткою, яка фінансується урядом (2,8 % у 2008 р. та 0,8 % у 2016 р.).

Передумовою для розвитку інтернаціоналізації та міжнародної інтеграції інноваційної інфраструктури України з інноваційними інфраструктурами інших країн є співробітництво у науково-технічній та науково-виробничій сферах.

На сьогодні Україна співпрацює у науково-технічній сфері з більш ніж 25 країнами, у т. ч. Сполученим Королівством, Ізраїлем, Китаєм, США, Німеччиною, уклала більше 40 угод про науково-технічне співробітництво.

Більша частина угод (70 %) укладена у 90-х роках і являє собою угоди про двостороннє співробітництво України з окремими країнами ЄС (37 %).

Головним та незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, що закріплений у Законі України «Про основи національної безпеки України», постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України», Посланніях Президента України до Верховної Ради України, є Європейська інтеграція. Таким чином, визначення інтеграції інноваційних інфраструктур України та ЄС як стратегічного напрямку розвитку інноваційної інфраструктури України є закономірним і логічним та зумовлено як зацікавленістю країн ЄС у співпраці з Україною, так і України — у співпраці з ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей, напрямів та інструментів розвитку співробітництва України та ЄС у інноваційній сфері присвячено увагу таких учених, як: В. С. Білозубенко [1], А. І. Войтович [2], Г. П. Дубинський [3], А. В. Мерзляк [4], Д. О. Михайлова [5] та ін.

Незважаючи на суттєвість внеску зазначених авторів у теоретичне осмислення цієї проблеми, пошук та обґрунтування напрямів та інструментів її вирішення, багато аспектів залишаються недостатньо розкритими, потребують подальшого розвитку, зокрема це стосується аналізу інституційного забезпечення розвитку інноваційної діяльності зазначених країн, аналізу специфіки, визначення повного спектра форм співробітництва у зазначеній сфері між Україною та ЄС. Усе це зумовлює необхідність проведення подальшого дослідження та актуальність теми пропонованої статті.

Мета статті — дослідити інституційні умови та специфіку актуального співробітництва України та ЄС у інноваційній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані у грудні 1991 р., однак правові основи взаємодії були закладені лише у 1998 р.

Правовою основою відносин між Україною та ЄС стала Угода про партнерство та співробітництво (УПС) [5], яка набула чинності у 1998 р. та визначила правові основи співробітництва України та ЄС із широкого кола питань: поточні платежі та капітал (ст. 48); конкуренція, захист інтелектуальної, промислової і комерцій-

ної власності та співробітництво в галузі законодавства (ст. 49); економічні питання (ст. 52); промисловість (ст. 53); заохочення та захист інвестицій (ст. 54); оцінка стандартів та оцінювання відповідності (ст. 56); наука і техніка (ст. 58); освіта та професійна підготовка (ст. 59); сільське господарство та агропромисловий комплекс (ст. 60); енергетика (ст. 61); навколишнє середовище (ст. 63); транспорт (ст. 64); космічний простір (ст. 65); поштовий зв'язок та електрозв'язок (ст. 66); фінансові послуги (ст. 67) та ін. [5].

Основними напрямками співробітництва між Україною та ЄС у галузі науки і техніки, які були визначені у ст. 58 УПС, є: обмін науковою і технічною інформацією; спільна діяльність у галузі досліджень та технічних розробок (ДТР); діяльність за професійною підготовкою та програмами мобільності для науковців, дослідників та технічного персоналу, які беруть участь у ДТР з обох сторін [5].

У 2002 р. поглиблюється співробітництво між Україною та ЄС у науково-технічній сфері шляхом укладання відповідної угоди [28]. Угодою про наукове і технологічне співробітництво визначаються принципи співробітництва України та ЄС у цій сфері (ст. 3); його напрями (ст. 4); форми (ст. 5) тощо. Специфіка цієї Угоди полягає у тому, що вона поновлюється кожні п'ять років.

Подальший розвиток відносин України та ЄС у науково-технічній сфері пов'язаний із залученням України до програми «Східне партнерство», яка була ініційована ЄС у 2008 р. з метою поглиблення співпраці з Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою, Україною [12] та відкрила нові можливості для співпраці між країнами в цілому та співпраці у науково-технічній сфері зокрема.

Так, залучення до програми «Східне партнерство» дозволило Україні взяти участь у одній із рамкових програм ЄС (у сьомій — 2007–2013 рр.), які, починаючи з 1984 р., активно практикуються ЄС.

Рамкові програми ЄС являють собою багаторічні програми ЄС, спрямовані на науковий та технологічний розвиток. Станом на кінець 2017 р. ЄС реалізовано сім рамкових програм: у 1984–1988 рр. — перша, у 1987–1991 рр. — друга, у 1990–1994 рр. — третя, у 1994–1998 рр. — четверта, у 1998–2002 рр. — п'ята, у 2002–2006 рр. — шоста; у 2007–2013 рр. — сьома, восьма (2014–2020 рр.) знаходиться у стані реалізації [11]. Слід зазначити, що шоста, сьома та восьма програми суттєво відрізняються від перших п'яти за тривалістю (відбулося збільшення їх тривалості з 5 до 7 років), а також бюджетом (відбулося суттєве збільшення їх бюджету). Так, якщо бюджет першої рамкової програми ЄС становив майже 4 млрд євро, то сьомої — майже 51 млрд євро, а восьмої — 80 млрд євро (для порівняння, бюджет шостої програми складав майже 18 млрд євро).

Генеральною метою реалізації сьомої рамкової програми ЄС був подальший розвиток започаткованого у межах шостої рамкової програми, Загальноєвропейського науково-дослідницького простору (European Research Area — ERA). Зазначена мета цілком укладалася в логіку Лісабонської стратегії (підвищення глобальної конкурентоспроможності ЄС, перетворення його на «економіку знань»), яка визначала основні цілі розвитку ЄС на 2000–2010 рр.

Сьома рамкова програма, як і інші рамкові програми ЄС, мала складну структуру та передбачала залучення широкого кола учасників, серед яких дослідницькі групи при університетах або дослідницькі організації, у т. ч. міжнародного рівня; інноваційні компанії; малі та середні підприємства, їх об'єднання; урядові структури; окремі дослідники; міжнародні та громадські організації.

Сьома рамкова програма складалася з чотирьох наукових програм (Співробітництво (Cooperation), Ідеї (Ideas), Люди (People), Можливості (Capacities)) та двох спе-

ціальних дослідницьких програм (JRC (Direct Actions) та EURATOM), кожна з яких містила підпрограми [11] (рис. 1).

Відповідно до офіційного звіту про моніторинг результатів сьомої рамкової програми [11], Україна взяла участь практично у всіх спеціальних програмах та тематичних пріоритетах, було подано 274 заявки, 19,2 % із яких отримали підтримку. 205 українських підприємств, організацій, установ отримали 22,5 млн євро [368].

СПІВРОБІТНИЦТВО	
Призначення	Підтримка всіх типів дослідницької діяльності в межах транснаціонального науково-технічного співробітництва
Мета	Збільшення наукового потенціалу та консолідація зусиль у провідних наукових та технологічних галузях
ІДЕЇ	
Призначення	Підтримка креативних та мультидисциплінарних наукових досліджень
Мета	Підтримка талантів, висунення європейських досліджень на передові позиції
ЛЮДИ	
Призначення	Підвищення значення людського чинника в науково-дослідній діяльності
Мета	Кількісне та якісне укріплення кадрового потенціалу європейської науки, у т. ч. за рахунок залучення талантів із «третьох країн»
МОЖЛИВОСТІ	
Призначення	Розширення спектра досліджень і інноваційних розробок у Європі, їх оптимальне використання
Мета	Підтримка координації національних програм про міжнародне наукове співробітництво, підтримка розвитку науково-дослідної інфраструктури та ін.

Рисунок 1 — Наукові складові рамкової програми ЄС
(складено автором на основі даних [11])

Найбільша кількість проектів за участі України отримала підтримку в таких сферах:

- навколишнє середовище (включаючи зміну клімату) (11 % від загальної кількості та 11 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна);
- транспорт (включаючи аеронавтику) (10 % від загальної кількості та 16,2 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна);
- міжнародне співробітництво (10 % від загальної кількості та 12 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна);
- нанонауки, нанотехнології, матеріали та нове виробництво (9 % від загальної кількості та 12,5 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна);
- дії Марії Кюрі (9 % від загальної кількості та 4 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна);
- продовольство, агропромисловий комплекс та біотехнології (8 % від загальної кількості та 5 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна);
- космос (7 % від загальної кількості та 11 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна);
- ядерний синтез та захист від радіації (7 % від загальної кількості та 4,6 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна).

Для порівняння, у сфері охорони здоров'я було зареєстровано 5,3 % від загальної кількості та 8,5 % загального обсягу фінансування проектів, до яких залучилася Україна; інформаційних та телекомунікаційних технологій — 5,3 % та 2 % відповідно;

енергетики — 4 % та 2,5 % відповідно; соціально-економічні науки — 6 % та 3,8 % відповідно; безпеки — 0,7 % та 1,17 % відповідно; дослідницька інфраструктура — 4 % та 3,2 % відповідно; мале та середнє підприємництво — 2 % та 1,9 % відповідно; регіони — 1,3 % та 0,7 % відповідно; соціальні науки — 1,3 % та 0,7 % відповідно [10].

Участь у програмах сьомої рамкової програми України вимагала від неї або створення консорціуму, або залучення до вже існуючого, як результат — за період дії програми Україна не тільки отримала можливість підтримки своїх наукових проєктів, але й суттєво розширила географію своїх наукових контактів.

Новий етап відносин України та ЄС у науково-технічній сфері пов'язаний із підписанням у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі — Угода про асоціацію) [5], а також Угоди між Україною і Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу Горизонт 2020 — Рамкова програма з досліджень та інновацій (2014–2020) [5]. Так, Угода про асоціацію зафіксувала продовження співробітництва України та ЄС (ст. 374), визначаючи як пріоритетні напрями розвитку дослідних потужностей та людського потенціалу [5]. Угода про участь України у програмі Європейського Союзу Горизонт 2020 визначила умови (ст. 2) та інші, у т. ч. фінансові (ст. 3), особливості поглиблення співпраці України та ЄС через рамкову програму з досліджень та інновацій [5].

Слід зазначити, що програма Горизонт — це перша рамкова програма, у якій бере участь Україна на правах асоційованого члена, що дозволило їй не лише брати участь у ній як виконавець, але й бути учасником формування її змісту.

Основними напрямками даної програми є: «Передова наука» (бюджет — 24,4 млрд євро), «Індустріальне лідерство» (бюджет — 17 млрд дол.) та «Суспільні виклики» (бюджет — 29,7 млрд євро).

Програма «Передова наука» охоплює чотири підпрограми:

1. Європейська дослідницька рада (ERC), бюджет якої становить 13,095 млрд євро.
2. Прогресивні технології (FET), 2,696 млрд євро.
3. Дії Марії Кюрі, 6,162 млрд євро.
4. Дослідницька інфраструктура, 2,488 млрд євро.

Програма «Індустріальне лідерство» зосереджує свою увагу на трьох підпрограмах:

1. Лідерство в індустріальних технологіях (інформаційні та телекомунікаційні технології, ключові технології, космос), 13,557 млрд євро.
2. Доступ до ризикового фінансування, 2,842 млрд євро.
3. Інновації у малому та середньому підприємстві, 3 млрд євро.

Програма «Суспільні виклики» включає підпрограми за такими сімома тематичними напрямками:

1. Здоров'я та добробут, 7,472 млрд євро.
2. Безпека продуктів харчування, сталє сільське господарство, лісництво, водне господарство, прісна вода та біоекономіка, 3,851 млрд євро.
3. Навколишнє середовище, клімат, ефективність ресурсів, 3,081 млрд євро.
4. Безпечна, чиста та ефективна енергетика, 5,931 млрд євро.
5. Розумний, зелений та інтегрований транспорт, 6,339 млрд євро.
6. Інклюзивне, інноваційне та розумне суспільство, 1,309 млрд євро.
7. Безпечне суспільство, 1,695 млрд євро.

Відповідно до даних Міністерства освіти і науки України, станом на кінець 2017 р. з початку програми Україна взяла участь у 446 конкурсах, підготувала 915

проектних пропозиції з яких 90 отримали підтримку (117 українських організацій) на суму 17,232 млн євро [8–10]. Слід зазначити, що у 10 % проектів України, що отримали підтримку, вона виступає координатором (підпрограми «Дії Марії Кюрі», «Навколишнє середовище, клімат, ефективність ресурсів», «Безпечна, чиста та ефективна енергетика», «Розумний, зелений та інтегрований транспорт», «Інформаційні та телекомунікаційні технології», «Нанотехнології, нові матеріали та продукти»). Координатор відрізняється від інших учасників консорціуму (керівника робочого пакета та партнера) тим, що він виступає зв'язуючою ланкою між Європейською комісією та іншими учасниками консорціуму, вирішує широке коло організаційних питань, відповідає за розподіл фінансування між учасниками консорціуму та формування звітів. Отримані результати дозволи визначити Україну як одного з найбільш активних учасників програми Горизонт із числа асоційованих членів (Україна займає шосте місце). Основними партнерами в межах консорціумів, у яких Україна брала участь, були: Німеччина (12,3 % від загальної кількості створених консорціумів), Франція (9,6 %), Італія (9,4 %), Об'єднане Королівство (7,6 %), Іспанія (6,6 %), Греція (6,25 %).

Найбільш привабливими для України в рамках восьмої рамкової програми є програми «Передова наука» (45,6 % загальної кількості підтриманих проектів), «Суспільні виклики» (40 % загальної кількості підтриманих проектів) та підпрограми:

- «Дії Марії Кюрі» (близько 40 % загальної кількості підтриманих проектів та 85,4 % загальної кількості проектів, підтриманих у межах програми «Передова наука»);
- «Дослідницька інфраструктура» (майже 7 % та 14,6 % відповідно);
- «Безпечна, чиста та ефективна енергетика» (майже 9 % загальної кількості підтриманих проектів та більше 22 % загальної кількості проектів підтриманих у межах програми «Суспільні виклики»);
- «Розумний, зелений та інтегрований транспорт» (8 % та 21 % відповідно);
- «Навколишнє середовище, клімат, ефективність ресурсів» (8 % та 21 % відповідно);
- «Інклюзивне, інноваційне та розумне суспільство» (7 % та 17 % відповідно);
- «Безпека продуктів харчування, сталє сільське господарство, лісництво, водне господарство, прісна вода та біоекономіка» (5,6 % та 14 %);
- «Космос» (більше 3 % загальної кількості підтриманих проектів та майже 43 % загальної кількості проектів, підтриманих у межах програми «Індустріальне лідерство»).

Найбільш успішними за обсягами залучених фінансових ресурсів є підпрограми «Дії Марії Кюрі» (42,2 % загального бюджету всіх профінансованих програм України), «Розумний, зелений та інтегрований транспорт» (16 %), «Навколишнє середовище, клімат, ефективність ресурсів» (8,3 %), «Інформаційні та телекомунікаційні технології» (8,2 %), «Безпечна, чиста та ефективна енергетика» (5,5 %).

Найбільш активно до процесу подання проектних заявок залучаються представники бізнесу (456 поданих заявок) та ЗВО (388 заявок). Для порівняння, науково-дослідними організаціями подано 269 заявок, державними організаціями — 26, іншими структурами — 51 [9].

Порівняно з результатами сьомої рамкової програми, рівень ефективності поданих заявок дещо знизився та становить у середньому близько 10 % (за підсумками сьомої програми рівень успішності становив у середньому 19,2 %). Слід зазначити, що для України характерний найнижчий показник ефективності поданих заявок серед країн-асоційованих членів (для порівняння, показник ефективності поданих заявок Грузії становить 11 %, Фарерських островів — 21,43 %; середній показник по асоційованих членах — 10,35 %, країнах ЄС — 14,39 %).

Найнижчим рівнем успішності характеризуються підприємства, установи та організації державного сектору (PUB) (7,69 %) та ЗВО (7,99 %). Для порівняння, рівень успішності заявок, поданих приватним сектором (PRC), становить 10,31 %, науково-дослідними установами (REC) — 11,52 %, іншими заявниками (OTH) — 11,76 %.

Станом на кінець 2017 р. можливість реалізувати свої проекти в межах рамкової програми Горизонт 2020 отримали:

— 19 ЗВО України (обсяг фінансування — 3,3 млн євро), серед них: Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Національний авіаційний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія» та ін.;

— 21 дослідницький інститут (обсяг фінансування — 3,9 млн. євро), у т. ч.: Донецький фізико-технічний інститут імені О. О. Галкіна НАН України, Інститут фізики НАН України, Інститут космічних досліджень, Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України, Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків, Інститут магнетизму НАН України та Міністерства освіти і науки України та ін.;

— 2 установи, організації, підприємства державного сектору (обсяг фінансування — 197 тис. євро): Державне підприємство «Центр науково-технічної інформації та сприяння інноваційному розвитку України», Державне космічне агентство України;

— 36 українських підприємств (обсяг фінансування — 9,5 млн євро), серед яких: ТОВ «Науково-виробниче підприємство «СНАМІН», ДП «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» імені академіка О. Г. Івченка», ПАТ «Фармак», ТОВ «Нанотехцентр», ТОВ «Науково-технічний центр «Біомаса» та ін.;

— 5 інших організацій (обсяг фінансування — 335 тис. євро): Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу», Інститут світової політики, Міжнародний благодійний фонд «ОМНІ-Мережа для дітей», Торгово-Промислова Палата України, Науковий фонд учених і спеціалістів з молекулярної кібернетики та інформатики [8–10].

Висновки. Актуальний рівень співробітництва України з ЄС у інноваційній сфері залишається досить низьким, що зумовлено, здебільшого, низьким рівнем організаційної спроможності України брати участь у рамкових програмах ЄС, низьким рівнем конкурентоспроможності українських проектних пропозицій, відсутністю розуміння стимулів участі у європейських програмах з боку українських науковців та інституцій. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є визначення повного спектра форм співробітництва у зазначеній сфері між Україною та ЄС, розроблення заходів, спрямованих на підвищення рівня співпраці зазначених країн у інноваційній сфері.

Список літератури / References

1. Білозубенко В. С. Інноваційна система ЄС: методологія та тенденції розвитку : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.02 / Білозубенко Володимир Станіславович ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Донецьк, 2012. 479 с. Bilozubenko, V. S. (2012). *Innovatsiina sistema YeS: metodolohiia ta tendentsii rozvytku* [The EU Innovation System: Methodology and Development Trends]. Donetsk, 479 p.
2. Войтович А. І., Дубинський Г. П. Наближення інноваційної сфери України до ЄС. *Наука та наукознавство*. 2015. № 1. С. 36–43. Voitovych, A. I., Dubynskyi, H. P. (2015). *Nablyzhennia innovatsiinoi sfery Ukrainy do YeS* [Approaching of the Innovation Sector of Ukraine to the EU]. *Nauka ta naukoznavstvo* [Science and Science studies], no. 1, pp. 36–43.

3. Мерзляк А. В., Долбунов Д. М. Міжрегіональне співробітництво Україна — ЄС: зміст, форми та інструменти взаємодії. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_2_13.

Merzliak, A. V., Dolbunov, D. M. (2017). *Mizhrehionalne spivrobitnytstvo Ukraina — YeS: zmist, formy ta instrumenty vzaiemodii* [Interregional cooperation Ukraine-EU: content, forms and tools of interaction], no. 2. Available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_2_13.

4. Михайлова Д. О. Науково-технічне співробітництво в рамках Україна — ЄС як чинник підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 2 (1). С. 125–128.

Mykhailova, D. O. (2014). *Naukovo-tekhnichne spivrobitnytstvo v ramkakh Ukraina — YeS yak chynnyk pidvyshchennia mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti krainy* [Scientific-technical cooperation within the framework of Ukraine-EU as a factor of increasing the international competitiveness of the country]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu* [Bulletin of Odessa National University], iss. 2 (1), pp. 125–128.

5. Законодавство України / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.

The Verkhovna Rada of Ukraine, *Zakonodavstvo Ukrainy* [Legislation of Ukraine] Available at : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.

6. Програми та агентства ЄС / Кабінет Міністрів України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/programi-ta-agentstva-yes>.

The Cabinet of Ministers of Ukraine. *Prohramy ta ahentstva YeS* [EU Programs and Agencies] Available at : <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/programi-ta-agentstva-yes>.

7. Заключний звіт незалежного європейського аудиту національної системи досліджень та інновацій України: Інструмент політичної підтримки програми «Горизонт 2020». Короткий зміст та рекомендації щодо покращення секторальної політики / Європейська комісія, Генеральний директорат з досліджень та інновацій. — Люксембург: Відділ публікацій Європейського Союзу, 2017. (DOI: 10.2777/462461). URL : <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/file/10484/download?token=jaLhzp9a>.

Zakliuchnyi zvit nezalezhnogo yevropeiskoho audytu natsionalnoi systemy doslidzhen ta innovatsii Ukrainy: Instrument politychnoi pidtrymky prohramy «Horyzont 2020». Kоротkyi zmist ta rekomendatsii shchodo pokrashchennia sektoralnoi polityky [Final Report of the Independent European Audit of the National System of Research and Innovation in Ukraine: Instrument of Political Support of the Horizon 2020 Program. Summary and recommendations for the improvement of sectoral policies], 2017. Available at : <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/file/10484/download?token=jaLhzp9a>.doi: 10.2777/462461

8. Участь України у програмах та агентствах ЄС / Міністерство закордонних справ України. URL : <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/sectoral-dialogue/participation>.

Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. *Uchast Ukrainy u prohramakh ta ahentstvakh YeS* [Ukraine's participation in EU programs and agencies] Available at : <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/sectoral-dialogue/participation>.

9. Statistics and Analyses of Ukrainian Participation in HORIZON 2020 (updated after 404 concluded calls). URL : https://ri-links2ua.eu/page/25/attach/0_Statistics_andAnalyses_of_UA_Participation_in_H2020_updated_after_404_concluded_calls_.pdf.

Statistics and Analyses of Ukrainian Participation in HORIZON 2020 (updated after 404 concluded calls). Available at : https://ri-links2ua.eu/page/25/attach/0_Statistics_andAnalyses_of_UA_Participation_in_H2020_updated_after_404_concluded_calls_.pdf.

10. Ukraine in FP7 / Horizon 2020 National Contact Point for Transport in Ukraine. URL : <http://ncp.khai.edu/en/site/ukraine-in-fp7-2.html>.

Ukraine in FP7 / Horizon 2020 National Contact Point for Transport in Ukraine. Available at : <http://ncp.khai.edu/en/site/ukraine-in-fp7-2.html>.

11. Research in Statistics within EU Framework Programmes / CROS — European Commission. URL : https://ec.europa.eu/eurostat/cros/content/research-statistics-within-eu-framework-programmes_en.

Research in Statistics within EU Framework Programmes / CROS — European Commission. Available at : https://ec.europa.eu/eurostat/cros/content/research-statistics-within-eu-framework-programmes_en.

12. Восточное партнерство / EU Neighbours. URL : <https://www.euneighbours.eu/ru/policy/vostocnoe-partnerstvo>.

Vostochnoe partnerstvo [EU Neighbours]. Available at : <https://www.euneighbours.eu/ru/policy/vostocnoe-partnerstvo>.

Цель — исследовать институциональные основы и специфику сотрудничества Украины и ЕС в инновационной сфере, определить наиболее перспективные направления, программы развития сотрудничества Украины и ЕС в инновационной сфере, идентифицировать наиболее конкурентоспособные украинские институты, участвующие в рамочных программах ЕС.

Методы. В процессе исследования использованы следующие общенаучные методы и приемы познания: теоретическое обобщение и сравнение, анализ и синтез, индукция и дедукция, группировка и классификация, моделирование.

Результаты. По результатам проведенного исследования установлено, что Украина сотрудничает в научно-технической сфере с более чем 25 странами, в т. ч. Соединенным Королевством, Израилем, Китаем, США, Германией, заключила более 40 соглашений о научно-техническом сотрудничестве; основным стратегическим партнером страны в научно-технической и инновационной сфере выступают страны ЕС; на сегодня созданы институциональные предпосылки обеспечения развития сотрудничества Украины и ЕС в научно-технической и инновационной сфере; одним из главных инструментов развития сотрудничества Украины и ЕС в указанных сферах являются рамочные программы; актуальный уровень сотрудничества Украины с ЕС в инновационной сфере остается достаточно низким, что обусловлено, в основном, низким уровнем организационной способности Украины принимать участие в рамочных программах ЕС, низким уровнем конкурентности украинских проектных предложений, отсутствием понимания стимулов участия в европейских программах со стороны украинских ученых и институций. Практическое значение полученных результатов заключается в возможности их использования при разработке стратегии развития и повышения конкурентоспособности инновационной инфраструктуры Украины.

Ключевые слова: инновационная деятельность, сотрудничество, ЕС, рамочные программы, Горизонт 2020.

Objective. The objective of the article is the study of institutional foundations and specifics of cooperation between Ukraine and the EU in the innovation sphere, identification of the most promising areas, programs for the development of cooperation between Ukraine and the EU in the innovation sphere, identification of the most competitive Ukrainian institutions involved in the EU framework programs.

Methods: In the process of research, the following general scientific methods and techniques of cognition are used: theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis, induction and deduction, grouping and classification, modeling.

Results. According to the results of the study, it was established that Ukraine cooperates in the scientific and technical sphere with more than 25 countries, including The United Kingdom, Israel, China, the USA, Germany, concluded more than 40 agreements on scientific and technical cooperation; the main strategic partner of the country in the science, technology and innovation sphere are the EU countries; today institutional prerequisites have been created to ensure the development of cooperation between Ukraine and the EU in the scientific, technical and innovation sphere; one of the main tools for the development of cooperation between Ukraine and the EU in these areas are framework programs; the current level of cooperation between Ukraine and the EU in the innovation sphere remains rather low, which is mainly due to the low level of organizational capacity of Ukraine to participate in the EU framework programs, the low level of competitiveness of Ukrainian project proposals, the lack of understanding of incentives for participation in European programs from Ukrainian scientists and institutions.

Key words: innovation, cooperation, EU, framework programs, Horizon 2020.

Надійшла до редакції 20.04.2019

DOI : 10.33274/2079-4819-2019-70-1-130-137

УДК 346.543:330.322

Москаленко К. С.,
аспірант

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: moskalenko@donnuet.edu.ua

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА КРАЇНИ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ФАКТОРИ

UDC 005.334-029:364.2' (045)

Moskalenko K. S.,
PhD student

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: moskalenko@donnuet.edu.ua

INVESTMENT POLICY OF THE COUNTRY: ESSENCE, FUNCTIONS AND FACTORS

Мета — дослідити сутність інвестиційної політики країни, систематизувати фактори, що впливають на її формування; ідентифікувати основні функції державної інвестиційної політики.

Методи. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи та прийоми пізнання: теоретичне узагальнення і порівняння, аналіз і синтез, індукція та дедукція, групування та класифікація.

Результати. Проаналізовано варіативні авторські підходи до розуміння сутності таких понять, як «інвестиції», «політика», «інвестиційна політика». Визначено три найбільш поширених підходи до розуміння сутності поняття «інвестиції» — ціннісний (цінності певного виду (майнові та інтелектуальні цінності), які за умов правильного визначення об'єкта вкладення генерують ефекти різної природи), операційний (певний вид господарських операцій — вкладення капіталу, який генерує ефекти різної природи), витратний (витрати суб'єктів господарювання, які мають цільовий характер, гене-

© К. С. Москаленко, 2019